

NIEUWSBRIEF

STICHTING ARCHIVARIAAT BENTINCK – SCHOONHETEN

December 2002, jaargang 7.

VAN DE VOORZITTER.

Voor onze Stichting was het hoogtepunt van het jaar 2002 de zeer geslaagde donateursdag. We hadden een programma, waarvan ik bang ben, dat we het niet gauw meer zullen kunnen evenaren.

Allereerst hield de heer Eloy Koldewey een lezing, die als titel had: "Is het wat het lijkt?". De heer Koldewey was coördinator van de vele activiteiten met betrekking tot '2001 het jaar van het interieur'.

Eloy Koldewey tijdens zijn inleiding.

Marjo van Well – Hagemeijer en Wim Hoogeland tijdens de overdracht.

Hij is werkzaam bij Monumentenzorg en speciaal belast met de instandhouding van historische interieurs.

In het kader van de "Manifestatie Historisch Interieur 2001" is het boek *Leven in toen* uitgegeven. Honderd van de belangrijkste en best bewaarde woonhuisinterieurs in Nederland uit de periode 1600 tot 1940 worden er in het kort in beschreven en afgebeeld. Wij waren er trots op dat Schoonheten een van die honderd was.

De lezing van de heer Koldewey maakte duidelijk dat op het eerste gezicht het interieur van Schoonheten ouder lijkt dan het in werkelijkheid is. Bij nadere bestudering blijkt, dat wat oude ornamenten lijken, vaak bij de restauratie aan het begin van de twintigste eeuw aangebracht zijn. Het was fascinerend een inleider te horen die zo deskundig was en zoveel over ons eigen huis kon vertellen.

Na de koffiepauze vond de officiële overdracht van het archief Bentinck-Lobach plaats. Dit gebeurde symbolisch toen Mevrouw Marjo van Well-Hagemeijer uit handen van de heer Wim Hoogeland, onze directeur, de inventarislijst ontving. Wij zijn er dankbaar voor dat de heer Hoogeland ondanks zijn drukke werkzaamheden op zijn bekende nauwgezette wijze dit archief heeft willen catalogiseren.

*De gaande en komende man in het bestuur.
Links Drs. Jan Folkers, rechts Drs. Bert Looper.*

De dames Hoogeland verzorgen de koffie.

Drs. Jan Folkerts, die vanaf de oprichting van onze Stichting deel heeft uitgemaakt van het bestuur, heeft te kennen gegeven dat hij vanwege zijn vertrek naar het 'hoge noorden' zijn bestuurszetel ter beschikking stelt. Op de donateursdag hebben wij, onder dankzegging voor al hetgeen hij voor de Stichting gedaan heeft, afscheid van hem genomen. Daarna hebben we kennis kunnen maken met zijn opvolger in het bestuur, drs. Bert Looper en het andere nieuwe bestuurslid Pim baron Bentinck van Schoonheten.

De vrouwen uit de familie Hoogeland hebben weer op uitstekende wijze voor de koffie en lunch gezorgd. Op deze plaats wil ik ze daarvoor nogmaals hartelijk danken.

Na de lunch nam de heer Gerrit van der Kolk, de vroegere bosbaas van Schoonheten, ons mee naar de plek waar in de tweede wereldoorlog de Duitsers een startbaan voor V1's hadden gebouwd. De heer Van der Kolk is een boeiend verteller, die ons onderweg allerlei anekdotes vertelde. Letterlijk hoogtepunt van de wandeling was het stuk schroot, dat boven in een boom zat en afkomstig was van een niet goed gelanceerde V1.

Aan het archief zelf is het afgelopen jaar niet veel gewerkt; onze vrijwilligers zijn dit jaar niet bij elkaar geweest. Een van onze trouwe vrijwilligers, de heer Anton Vloedgraven, is vlak voor Pasen op de veel te jonge leeftijd van 49 jaar overleden. Zijn enthousiasme zullen wij in de toekomst moeten missen.

In 2003 zal ik zeker weer bijeenkomsten organiseren om het werk aan het archief te voltooien. Ook zal er meer aandacht worden besteed om informatie te verzamelen voor het geautomatiseerde foto-archief; dit komt erop neer, dat er antwoorden moeten worden gevonden op de vraag: "Wie of wat is dit op deze foto?".

Er zit nog niet veel schot in de nieuwe archiefruimte. Eerder schreef ik al dat de tekeningen van architect Kreek uit Diepenveen beschikbaar zijn. Op dit moment is er overleg met de Gemeente Raalte of deze nieuwe archiefruimte binnen het bestemmingsplan past. Ik reken erop dat we in 2003 eindelijk kunnen beginnen met de bouw en inrichting van de archiefruimte.

Gerrit van der Kolk geeft een inleiding op de wandeling.

En nu allemaal op pad.

Is er over de Stichting niet zo veel nieuws, over het huis Schoonheten des te meer. Afgelopen zomer is begonnen met de restauratie van de achtergevel. Een hele klus die uitgevoerd wordt door aannemingsbedrijf Hanzebouw BV uit Zwolle. Dit bedrijf heeft al veel historische gebouwen gerestaureerd en hun specialistische kennis is beslist noodzakelijk. Er moest bijvoorbeeld een steiger in de gracht gebouwd worden. Bij de restauratie deden zich nogal wat verrassingen voor. Een leuke ontdekking was dat in het oude lood van de dakkapellen de naam van de dakwerker en de datum, waarop het was aangebracht, staat gegraveerd. De zijkanten van de dakkapellen zijn nu opnieuw bekleed, nu met koper. Het oude lood met de inkervingen wordt door ons bewaard.

De metamorfose, die vorig jaar uitgevoerd is door het schildersbedrijf Coen Jansen uit Raalte heeft dit jaar een vervolg gekregen. De laatste sombere zijde, de noordzijde, heeft nu ook de nieuwe kleuren gekregen en ziet er een stuk vriendelijker uit met de lichte dakrand en kozijnen. De donker rood/paarse kleur is nu bij het hoofdhuis niet meer terug te vinden; wel nog hier en daar op de bouwhuizen.

Bij de volgende donateursdag kunt u deze bouwactiviteiten bewonderen. Deze dag staat gepland voor **24 mei**, maar u ontvangt uiteraard nader bericht. Ik hoop u allen op de **donateursdag 2003** te mogen begroeten.

J.U.Bentinck van Schoonheten.

Bij de IJskelder.

Gerrit v.d.Kolk.

Op weg naar de restanten van de VI startbaan.

DE BEDIENDEN OP SCHOONHETEN IN DE 20^E EEUW.

Het huis Schoonheten heeft altijd Bentincks gehuisvest, en met hen, eeuwenlang, ook hun bedienden. De Bentincks waren de constante factor, het personeel veranderde in samenstelling en aantal. In de late levensjaren van mijn grootmoeder, Coba Bentinck - Philipse, kwam er voorgoed een einde aan die situatie. Het was steeds moeilijker geworden om huispersoneel te vinden en personeel dat onder één dak met zijn werkgever wilde wonen al helemaal. Met de dood, of kort voor de dood van Coba Bentinck verdween dan ook het laatste inwonende personeelslid uit Schoonheten.

J.U. den Tex.

En met de dood van mijn grootmoeder verdween ook een bepaald type deftige mevrouw dat al lang niet meer van deze tijd was: de huisvrouw die nooit zelf iets hoeft te doen in het huishouden.

Coba Bentinck heeft bijna een eeuw geleefd, van 1879 tot 1971. Vanaf haar achtendertigste, toen ze met haar man, Wolter Bentinck en haar drie kinderen naar Schoonheten verhuisde, is ze daar de vrouw des huizes geweest. Vierenvijftig jaar lang. Zij kwam uit een tijd dat het helemaal vanzelfsprekend was dat mijnheren en mevrouwen inwonend personeel hadden, dat was niet alleen zo bij de aristocratie en de deftige burgerij maar ook bij boeren en middenstanders. Voor mensen van de stand van de Bentincks was het in 1917 nog heel gewoon dat mevrouw de sores van het huishoudelijk werk aan anderen overliet al zullen socialisten en feministen daar wel anders over hebben gedacht.

Juffrouw Keun. Nederlands gouvernante. Ca. 1912.

Marie Louise Villard "Mad" Zwitserse gouvernante. Ca. 1912.

Een halve eeuw later, het tijdperk na de Tweede Wereldoorlog, mocht een mevrouw al blij zijn met een flinke werkster en die ging vanzelfsprekend na het werk weer naar haar eigen huis. Inwonend huispersoneel was iets van een verleden tijd geworden. Ik heb geprobeerd te reconstrueren wie in die tussenliggende tijd, vanaf de binnenkomst van het echtpaar Bentinck-Philipse op Schoonheten tot de dood van mijn grootmoeder als personeel onder hetzelfde dak hebben geleefd en gewerkt. Eerst in dienst van mijnheer en mevrouw en hun drie kinderen, toen van mijnheer en mevrouw en hun zoon, ten slotte, na de dood van Wolter Bentinck in 1937, van mevrouw alleen, de douairière Bentinck.

Zij volgde als vrouw van het huis haar schoonmoeder op, Henriëtte Bentinck-van Pallandt, die ook de eigenaar was van huis en landgoed Schoonheten. Zij was in februari 1916 overleden en de weduwnaar R.F.C baron Bentinck tot Buckhorst verhuisde naar den Haag waar hij zich meer thuis voelde. Ook het huispersoneel ging weg. De dienstmeisjes Hermina Boerkamp, Antonia Dijkslag, Hermina Dijk en Aartje Uit den Boogaard vertrokken in de loop van het jaar naar Olst, daar kwamen ze ook vandaan. De huisknecht Gerrit Leeman uit Laren ging terug naar Laren. Wie bleef was de dienstbode Hendrika Varenbrink en waarschijnlijk ook Maria Duteweert uit Raalte. De eerste is nog een half jaar gebleven nadat de nieuwe bewoners in maart 1917 in het huis waren getrokken, van de laatste weet ik het niet. Ik houd toch bij al deze en komende gegevens die ik uit het bevolkingsregister van Raalte en Ommen heb getrokken wat slagen om de arm. De gegevens over inschrijving en uitschrijving in het zogenaamde "dienstbodenregister" zijn niet altijd volledig; soms ontbreken ze helemaal. Ik heb bijvoorbeeld gezocht naar de vrouw die als één van de twee gouvernantes van mijn moeder en tante bij de familie Bentinck in dienst is geweest, eerst in Ommen, later op Schoonheten, maar ik heb geen spoor van deze "juffrouw Keun" kunnen vinden. Ik kan dan ook niet precies reconstrueren hoeveel mensen en wie er op een bepaald tijdstip tot de huishoudelijke staf hoorden, wel geven de registers een goed inzicht in de veranderingen in het personeelsbestand.

Huisknecht Derk Jan Kamphuis. Ca. 1922.

Schoonmaken is leuk. Links mademoiselle Villard, rechts Anneke baronesse Bentinck.

Toen Wolter Bentinck en Coba Bentinck - Philipse in voorjaar 1917 van Ommen naar Schoonheten verhuisden, namen zij een deel van hun eigen personeel mee. De Zwitserse mademoiselle ("Mad") Marie Louise Villard, die in 1912, tweeëntwintig jaar oud, in dienst gekomen was als gouvernante voor de twee dochters, die toen tien en acht jaar oud waren. Gelijk met haar moet de in de registers onvindbare "juffrouw Keun" als Nederlandse gouvernante in dienst zijn

gekomen. Voor het jongetje Rolph, drie jaar oud, was er de kinderjuffrouw Johanna Beezem die "Okie" werd genoemd. Gerrit Steen kwam mee als chauffeur voor mijnheer en mevrouw. Dan waren er de dienstmeisjes Arendina Bouman, Berendina Veerman, beide uit Ommen en Rika Luttekens afkomstig uit Ede: een paar maanden later kwam daar Johanna Strunk bij, een meisje uit Raalte. De laatste vier waren huisgenoten van voorbijgaande aard, de meeste dienstmeisjes bleven nu eenmaal niet lang, soms een paar jaar, soms niet meer dan een paar maanden. Het waren jonge vrouwen voor wie het huwelijk toch de bestemming was. Het kan ook zijn dat mevrouw ontevreden was, dat was zij nogal gauw, of dat de dienstbode zelf het voor gezien hield. Naar de redenen van vertrek blijft het gissen.

Maar de namen van Johanna Beezem en Gerrit Steen zijn om te onthouden. Zij waren beiden achter in de twintig toen zij voor de familie Bentinck gingen werken en zijn dat tot ver voorbij hun pensioengerechtigde leeftijd blijven doen. Gerrit Steen was strikt genomen geen inwonend personeelslid. Hij had zijn eigen huis, de chauffeurswoning aan het begin van de oprit. Het jaar van zijn komst als chauffeur op Schoonheten trouwde hij met zijn nicht Hendrikje Steen, hun vier kinderen, Dieka, Hendrik (Henk), Mannes (Mans) en Johan zijn onder de rook van het huis Schoonheten geboren en opgegroeid. Met Dieka Freriks-Steen en Henk Steen heb ik over hun vader gesproken. In hun herinnering was hij meer met mevrouw en mijnheer op pad dan dat hij thuis was. In mijn herinnering behoorde hij geheel tot het huis Schoonheten. Maar dat was in de tijd dat hij ook als huisknecht werkte, in de jaren na de crisis van 1930-31. Ik loop op de tijd vooruit. Terug naar wat de "vette jaren" heten, of de jaren van "De grote staat", toen er niet op een bediende meer of minder gekeken hoefde te worden.

Kinderjuf. Gouvernantes. Chauffeur. Een stuk of drie, vier inwonende dienstbodes. Een huisknecht. In 1917 of 1919 - dat is niet helemaal duidelijk - kwam Maarten Schuurman uit Ommen in dienst. In 1921 is hij weer naar Ommen vertrokken, datzelfde jaar opgevolgd door Derk Jan Kamphuis, ook uit Ommen. Deze heeft zes jaar lang als huisknecht voor de familie Bentinck gewerkt, tot augustus 1927. Met na hem nog Isaac van der Hout die maar twee maanden bleef en als de registers kloppen is er vanaf 1928 geen inwonend huisknecht op Schoonheten geweest.

Henk, Mans en Dieka Steen, ca. 1929.

Gerrit Steen met zoon Mans, ca. 1929.

Bij elkaar dus een staf van acht à tien personeelsleden. Geen zuinige maar ook geen overcomplete bezetting voor een buitenplaats van de grote van Schoonheten naar de maatstaven van die tijd. Het huisonderwijs - daar waren de twee gouvernantes voor - was als instelling wel achterhaald, eigenlijk iets van vorige generaties. Andere aristocratenkinderen gingen gewoon naar school, maar de afgelegen ligging van Schoonheten kan de reden zijn geweest dat dat voor de drie

kinderen Bentinck anders is geweest. De twee gouvernantes zouden in 1920 vertrekken, toen mijn moeder achttien was en haar jongere zuster Harry zestien. Hoeveel huisonderwijs Rolph Bentinck, het jongste kind, heeft genoten staat niet vast. Dieka en Henk Steen herinneren zich "een gouverneur", waarschijnlijk de Fransman (Leon) Bousard, wiens naam ik meen wel eens in dit verband tegen te zijn gekomen in papieren van mijn ouders. Mijn oudste zusje heeft een vroege herinnering aan een mijnheer Bousard op Schoonheten van wie zij een Franse pop kreeg, wat mij een duidelijk bewijs van zijn bestaan lijkt, ook al heeft hij geen enkel schriftelijk spoor achtergelaten, noch in het huisarchief noch in het bevolkingsregister. Vermoedelijk was hij een tijd lang huisleraar in de jaren twintig voordat Janny Pomes als huislerares ("Nederlands lerares en oude letteren") in dienst kwam. Háár naam vind ik wel terug, zij staat ingeschreven van mei 1930 tot juni 1931.

De vermelding "dienstbode" kan allerlei soorten werk dekken. Het is mogelijk dat de jonge vrouw die als dienstbode werd ingeschreven keukenmeid werd en opklom tot de grootheid van "keukenprinses", een persoon die zowel diende als heerste, dankzij haar macht over de smaak van het eten. Zo iemand was Rika Marsman van wie ik verder geen precieze gegevens heb, maar die evenals haar veel jongere zuster Heintje een tijdlang inwonend dienstbode was. Later had zij het bewind in de keuken. In de herinnering van Jo Krans die een jaar lang van 1930 tot 1931 op Schoonheten diende, was Rika Marsman de persoon die alles beheerde. Zij kookte, zonder verdere keukenhulp, die kwam er alleen bij grote diners wel. Bij nog grotere diners, zoals de jachtdiners, kwam er veel uit Deventer. Ook het leeuwendeel van de afwas deed zij zelf, in een tijd dat er nog geen afwasmachines waren. Een formidabele vrouw lijkt mij; voor het jonge meisje dat Jo Krans toen was, was Rika Marsman "als een kloek met een kuiken". Er is ook een korte tijd een mannelijke kok geweest; Walter Vinke, hij kwam uit Dresden en vertrok naar Olst. Dit zou zich omstreeks 1919 hebben afgespeeld maar helemaal duidelijk zijn de data niet.

Van links naar rechts, Johanna Beezen (Okie), Rolf baron Bentinck, de kok, (Walter Vinke?) Gerritje Stenfert, Johanna Diederich, Rika Marsman en Henriëtte barones Bentinck.

Een dienstbode kon ook de kamenier zijn, degene die de meer persoonlijke zorg voor mevrouw droeg, zoals voor bad en bed en kleding. Dat was bijvoorbeeld, in de herinnering van Jo

Krans, de Duitse dienstbode Hella Meenen uit Jever, die anderhalf jaar lang van 1929 tot 1931 op Schoonheten heeft gewerkt. Zij was ook de dienstbode die het eten opdiende. Mocht opdienen, kun je zeggen, want hier heerste, zoals veel dingen in huis, een strikte rangorde. Ook het personeel onderling hield dat goed in de gaten. Er was het personeel dat achter de coulissen bleef en het personeel dat, al was het maar eventjes voor het snel halen en brengen van iets, de ruimte met de familie Bentinck kon delen. Okie Beezem bracht om theetijd de theestof en het theeservies, Jo Krans, het jongste meisje bracht wel eens het theeservies naar de tennisbaan. We spreken nu al van de periode dat er geen huisknecht meer was, de meer magere jaren. Om naar de kamenier terug te gaan: er staan twee vrouwen als zodanig ingeschreven, de Rotterdamse Geertruida Hueck, die ruim twee jaar, van 1925 tot 1927 op Schoonheten verbleef. Later, in de jaren dertig was er nog een Duitse kamenier, Charlotte Staudt uit Koblenz, die een jaar bleef van 1932 tot 1934. Misschien was het de Rotterdamse die schandaal veroorzaakte door de tuinbaas het bed in te trekken; mijn moeder noemt de affaire met de kamenier in een van haar brieven. Het moet voor een jonge vrouw uit Rotterdam ook niet alles zijn geweest op Schoonheten. Voor een jonge vrouw uit Koblenz trouwens nog minder, als je er over nadenkt.

Bij al die namen die ik noem en nog noemen ga, kun je je afvragen waarom er in 's hemelsnaam zoveel personeel nodig was. Maar het is nu ook niet meer voorstelbaar hoe arbeidsintensief een dergelijk huishouden was, zonder de hulp van machines, zonder door de fabriek al half voorbereid voedsel. En dan was Schoonheten nog een modern huis met centrale verwarming en stromend water op alle verdiepingen. In andere herenhuizen moest het personeel nog met kolenkitten en kannen water zeulen, trap op, trap af. Dan is er naast al het stofzuigen en stoffen, het soppen en boenen van de vele gangen en vertrekken ook nog het wrijven en poetsen van het antieke meubilair, van het koper en het zilver. Om een enkel detail te noemen: Jo Krans herinnert zich hoe mooi ze het vond de slaapkamers klaar te maken als er gasten kwamen - tijdens het leven van Wolter Bentinck kwamen er veel gasten op Schoonheten. Dan werden zilveren kandelaars opgepoetst, zilveren bakjes en snuisterijen neergezet om het de logeet prettig te maken, terwijl Okie Beezem voor mooie witte kleedjes zorgde.

Bediende zijn betekende ook heel veel lopen. Eigenlijk vreemd dat woord "bediende", want wie in dienst was, werd niet bediend maar was de dienende, en dienen is lopen. Van de werk- en dienvertrekken in de noord-westhoek van het huis, dat de uitvalsbasis van het personeel vormde, naar al die andere vertrekken van "de familie" en weer terug. Om te brengen en te halen. Om des avonds de bedden open te slaan en des ochtends op te maken, om de gordijnen te openen en de gordijnen te sluiten, om op te dienen en af te ruimen, voor koffie en thee, de zoutjes bij de borrel, de koffie na tafel, nog een warme drank voor het naar bed gaan of iedere andere keer dat mevrouw belde. Ik vraag mij af of mijn grootmoeder ooit, zoals ik, de dag is begonnen door de gordijnen van haar slaapkamer open te trekken of dat dat altijd voor haar is gedaan - gelijk met het eerste kopje thee van de dag. En ik kan me niet herinneren dat zij ooit 's avonds bij het donker worden zelf de luiken sloot en de gordijnen dicht trok. Daar was iemand anders voor, ook toen ze praktisch alleen woonde.

Doorgeefloket met belbord keuken Schoonheten 1964.

Keuken Schoonheten 1964.

Het was in vroeger tijd niet zo dat een gast even naar de keuken liep om te vragen of hij of zij helpen kon, ik denk ook niet dat hij of zij daar welkom zou zijn geweest. Dat iedereen voor het gemak of voor de gezelligheid bij elkaar aan tafel schoof was al helemaal ondenkbaar. De werelden waren

gescheiden. Mijnheer en mevrouw hadden hun deel van het huis, de kinderen een ander deel, en ook de kinderjuffrouw en de leerkrachten. Okie Beezem kreeg 's avonds het eten op haar kamer opgediend; de gouvernantes - veronderstel ik - samen met hun pupillen totdat die kinderen oud genoeg waren om met hun ouders mee aan tafel te eten. Een zogenaamd belbord, een rechthoekig kastje in zwart en goud, hangt nu nog in het donkere gangetje tussen hal en keuken van Schoonheten als herinnering aan de tijd dat er gebeld werd en het personeel aan het nummer dat op het belbord verscheen kon zien vanuit welke kamer het werd opgeroepen. De looproute van de ene verdieping naar de andere liep voor het personeel via de steile achtertrap, de verbinding over de makkelijke brede hoofdtrap was voorbehouden aan de familie en hun gasten. Ook de gouvernantes en kinderjuffrouw zullen krachtens hun taak als begeleider van de kinderen Bentinck wel over de hoofdtrap hebben mogen gaan. Veronderstel ik - er zijn vele fijne gradaties geweest in het onderscheid tussen bedienden en bedienden die wel nooit meer precies te achterhalen zullen zijn.

Bij al die namen van personeelsleden die ik noem en nog ga noemen, zou je er niet aan denken dat er altijd te weinig personeel was. Dat was bepaald niet alleen het geval op Schoonheten. Het zogenaamde dienstbodenprobleem of meidenprobleem heerste al decennia; het was de plaag van de huisvrouw met personeel. Het personeel was er niet of deugde niet, en het personeel op zijn beurt had er reden voor om weg te blijven, want werk in de fabriek of in een winkel gaf meer vrijheid dan inwonend in huis bij particulieren. Wanneer mijn moeder, Anneke Bentinck, in 1920 terugkomt

Hella Meenen uit Schlachtmühle, Jever, 1931.

Twee Duitse dienstmeisjes ca. 1930. Mogelijk Annemarie Albers en Louise Bormann.

van kostschool in Lausanne constateert ze dat haar moeder weer een "meidenprobleem" heeft. Het jonge meisje helpt in die tijd dan ook met boenen en schrobben, daar hield ze wel van, ze was graag actief in tegenstelling tot de vrouw des huizes, maar ik denk niet dat ze het erg lang heeft gedaan. In dat jaar, maar ook niet veel langer dan dat jaar, was Gerritje Stenvert op Schoonheten in dienst. In april van dat jaar vertrok Johanna Strunk, terug naar Diepenveen, en Johanna Diederich ging weg in mei, naar Rheden. In april kwam Johanna Barrink uit Zwolle, maar zij was na vier maanden ook weer weg, en in mei kwam Zwaantje Vorrink uit Heino die zes maanden bleef. Hoelang Anna Maria Boerkamp uit Raalte is gebleven, weet ik niet.

In het noodlijdende Duitsland, zwaar getroffen door de gevolgen van de Eerste Wereldoorlog en later door de wereldwijde economische crisis, waren wel genoeg vrouwen die blij waren met werk als dienstbode. De Duitse dienstmeisjes zullen twee decennia lang de oplossing voor het Nederlandse personeelsprobleem vormen totdat in 1939-1940 Hitler hen terugroept omdat zij in eigen land nodig zijn. Na de vertrouwde namen uit de omgeving van Schoonheten, het Gerritje en Gerdien, Jo en Stien, Zwaantje en Arendje, Rika en Tonia vind je nu de Duitse namen: Als eerste die van Elise van Hal uit Anholt, zij bleef precies een jaar van begin tot einde 1921. Daarna komen Martha Salomon, Theresia Super, Paula Heike, Annemaria Albers, Wilhelmina Schick, de al eerder genoemde Hella Meenen, de kamenier Charlotte Staudt, Louise Bormann, Emilie Buehler, Hedwig Felten. Van al die komende en gaande hulp van over de grens is er één die opvalt omdat zij zo lang en tot in de oorlog gebleven is: de keukenmeid Karoline Gumperlein. Zij kwam in 1935 naar Schoonheten en vertrok in 1942 naar Deventer. Zij gold als een parel; 'parel' werd gezegd van de gediensdige die goed was en nog bleef ook. Zij kookte heerlijk, weet mijn oudste zuster zich nog te herinneren, en was bovendien ook erg aardig. Het verbaast mij dat deze Duitse die nog in de vruchtbare leeftijd was, want zij was in 1909 geboren, niet naar Duitsland terug heeft moeten keren om zoals van een Duitse vrouw verwacht werd, mee te werken aan het in stand houden van het ras.

De Nederlandse dienstmeisjes uit de naaste omgeving zijn nog niet helemaal uit zicht verdwenen. Maria van der Worp, Lamberte Hekkert uit Raalte, (zij bleef bijna twee jaar) Reintje Lozeman uit Raalte, (voor onbekende tijd) Christina Kruisdijk uit Heino, (voor een jaar) Christine Harms en Wilhelmiën Pijffers, allebei uit Raalte. (voor onbekende tijd) Dina Gelderman uit Borne, een bekende naam uit de tijd van wat Dieka Freriks -Steen "De grote staat" noemt. Maar wanneer en hoelang ze op Schoonheten in dienst was, staat niet vermeld. Bij dit alles moet niet vergeten worden dat een dienstbode die uitgeschreven is uit het dienstbodenregister nog wel als uitwonende dienstbode kan zijn blijven werken. Er zijn bovendien altijd meisjes en vrouwen geweest die overdag op Schoonheten kwamen werken maar des avonds weer naar huis gingen en die dus niet als zodanig zijn geregistreerd. Zoals volgens Dieka Steen "de twee zusters Van Dam van de Bagatelle". Er is iets wat opvalt bij de vermelding van de godsdienst van al die personeelsleden, die in de loop van een halve eeuw op Schoonheten hebben gewoond. Voor het merendeel zijn zij Nederlands hervormd, er zijn enkele gereformeerden, één doopsgezinde (Okie Beezem) een aantal Evangelisch Luthersen (de Duitse dienstbodes) maar zelden of nooit Rooms-katholiek. En dat terwijl Schoonheten in een katholieke streek ligt. Ik interpreteer het als een symptoom van de angst bij protestanten voor de toenemende politieke macht en de kinderrijkdom van het katholieke volksdeel. Of zou het zo zijn dat katholieke meisjes van thuis, of van de pastoor niet bij protestanten mochten dienen?

Er zijn meerdere breuklijnen in deze personeelsgeschiedenis. Na de beurscrash is wat in de herinnering van de familie Steen "De grote staat" of "de vette jaren" heet, afgelopen. Op het landgoed werden mensen ontslagen en de lonen gingen omlaag. Er kwam geen huisknecht meer om Kamphuis op te volgen; voortaan moest de chauffeur Gerrit Steen zijn werk combineren met dat van huisknecht. Zijn werk als chauffeur behelsde het personenvervoer en doen van boodschappen, het eindeloos en liefdevol poetsen van de auto's - daarvan waren er meerdere - en het om de zoveel tijd met de dieselmotor volpompen van de accu's die de elektriciteit voor het huis leverden. Daarbij kwam nu ook het dienen in huis, het poetsen van het koper, het zilver en de schoenen. Zijn loon ging omlaag van twintig gulden naar achttien gulden in de week, met daarbij wel vrij wonen, telefoon, groente, aardappelen, en aardbeien vertellen zijn kinderen. Gerrit Steen ken ik alleen als een bijna altijd zwijgende, nu en dan glimlachende man, behulpzaam zonder hoorbaar of teveel zichtbaar te zijn. Zo werd dat vroeger ook verwacht van bedienden. Van kinderen trouwens ook.

Er is na het vertrek van Charlotte Staudt ook geen nieuwe kamenier meer gekomen. Ookie Beezem, wier pupil geen kinderjuf meer nodig had, hielp mevrouw voortaan. Zij was een kleine vrouw, zij leek wel op een kaboutervrouw zoals je haar des ochtends vroeg op de gang kon zien lopen met haar lange zilverwitte haar nog niet opgestoken. Met een rammelende sleutelbos en een grote stapel linnengoed, druk bezig met haar taken. Zij had haar domein in de linnenkamer en in de hoekkamer op het noord-oosten, met uitzicht op het plein. Dit was haar zit-slaapkamer, die vóór haar de kamer was geweest van Mietje van Maanen, de kinderjuffrouw van Wolter Bentinck. Een zo langdurige woonplek van kinderjuffrouwen moet wel een bijzonder kindvriendelijke uitstraling hebben. Kleinkinderen van Coba Bentinck herinneren zich het pepermuntje dat zij van Ookie kregen. Een pepermuntje niet groter dan het vroegere Nederlandse dubbeltje. Het kwam uit een klein potje, dat als was het het middelpunt van Ookie's leven, midden op tafel midden in haar kamer stond. Hier kreeg je liefde in de vorm van een pepermuntje.

De heer des huizes, Wolter Bentinck stierf onverwacht in 1937. Het huis werd er stiller, minder gastvrij van. Wie er in die tijd op Schoonheten dienden naast Gerrit Steen, Johanna Beezem en de Duitse parel is mij niet helemaal duidelijk. Waarschijnlijk was er daghulp uit de buurt. De wel geregistreerde gediensstigen uit die tijd zijn: Gerritdina Smeenk, die in 1940 drie maanden en in 1941 vijf maanden diende. Hilligje Hannes diende in 1942 drie maanden, meteen gevolgd door Aleida Roesink, die nog geen maand in huis was. Het is niet veel en mijn moeder maakt in die tijd in haar brieven aan mijn vader dan ook vaak gewag van de dienstbodenproblemen van haar moeder. Die in die tijd trouwens voor de meeste mevrouwen golden die van personeel afhankelijk waren.

Eind 1942, Coba Bentinck is dan eenenzeventig komt er een nieuwe verschijning op Schoonheten: de gezelschapsdame, althans dat is de wat ouderwetse naam voor een functie die veel omvattender kan zijn dan het alleen maar wat gezelschap houden. Ik heb het idee dat het vroeger gebruikelijk was dat een rijke verweduwde vrouw het gezelschap kreeg van een andere, misschien ook verweduwde vrouw in meer behoeftige omstandigheden, maar zeker weet ik dat niet. Naar de rol van de dienstbode en de gouvernante is goed wetenschappelijk onderzoek gedaan (zie hieronder), naar die van 'gezelschapsdame' naar mijn weten niet.

Met de gezelschapsdame, in dienst en toch gezelschap, kwam er een vorm van toenadering tussen de mevrouw en haar personeel; wat het er niet persé makkelijker op maakte. Voor geen van beide partijen. Er was minder vernederende afstand tussen de een en de ander, maar ook minder eigen terrein. Het was een vorm van samenwonen, bijna als een huwelijk, zonder dat de twee elkaar gekozen hadden als gelijken.

De eerste heette Anna de Lorm, zij kwam uit Den Haag en vertrok pas zeven jaar later. Zij is ingeschreven in het register met een "k" die mogelijk voor kokkin staat. Zij kwam kort na het vertrek van de parel Karoline Gumperlein, en kookte inderdaad in mijn herinnering en lekker bovendien. Daarnaast vervulde zij haar rol als gezelschap zo goed dat zij meer de indruk heeft achtergelaten van een permanente logee dan van een gediensstige. Ze ging op voet van gelijkheid om met mijn grootmoeder zonder dat deze ooit klaagde dat zij haar plaats niet kende. "Mevrouw de Lorm" - over een gezelschapsdame werd niet met de voornaam gesproken zoals over de dienstmeisjes en ook niet alleen met de achternaam zoals voor mannelijke ondergeschikten gebruikelijk was. Zij kon ook makkelijker haar rol vervullen dan haar opvolgster, want haar zeven jaar vielen vrijwel samen met de periode, van 1944 tot 1950, dat Frederiek Pohlmann huishoudster was. Een zeer trouwe dus, mag je wel zeggen, maar *deze* werkneemster kende haar plaats niet; zij nam niet de achtertrap maar de hoofdtrap, klaagde mijn grootmoeder. En dat in een tijd dat de laatste haar huis nog maar met één of twee vrouwen deelde.

Kokkin, huishoudster, hulp en tevens gezelschapsdame was Eugenie Boer ("mevrouw Boer") maar anderhalf jaar, van 1949 tot 1951. In haar geval was dat genoeg om indruk te maken. Zij emigreerde tot mijn grootmoeders verdriet naar Nieuw Zeeland waar haar kinderen woonden. Vijftien jaar later is zij nog teruggekomen om een jaar lang voor haar oude werkgeefster te zorgen. Van ander inwonend personeel kan ik geen meldingen meer vinden. Behalve die van Antonius Ligthart, "huisknecht, met gezin" en Egbert Mooij, idem dito. De eerste bleef een klein jaar, van 1956-57. De laatste precies een maand. In de laatste periode van mijn grootmoeders leven, toen zij ook werkelijk niet meer in staat was als zij dat gewild had, om voor het huishouden te zorgen, was het heel moeilijk nog iemand te vinden die dat wilde en kon. Meerdere "mevrouwen" van korte duur hebben nog op Schoonheten gewoond, misschien zijn hun namen nog wel terug te vinden, maar ik heb ze niet.

Een blijvende indruk heeft "mevrouw Vonk" bij mij nagelaten. Zij kwam na Eugenie Boer [wanneer?] en is een aantal jaren [hoelang?] gebleven. Een Amsterdamse die kookte, mijn grootmoeder gezelschap hield en heel wat gelopen en gedraafd heeft in het grote huis waar verder zo weinig andere hulp meer was. Ik herinner me de grote keuken, waar op haar aandringen een klein aanrecht gemaakt werd met een kraan, zodat zij niet meer de hele afstand van het AGA-fornuis in de keuken naar de was- en spoelbakken van de bijkeuken hoefde te lopen. Pas de volgende generatie Bentinck kwam, na mijn grootmoeders dood, op het idee een makkelijke moderne keuken aan te leggen.

Dit is een lange en voor het merendeel onpersoonlijke opsomming geworden over een periode van meer dan vijftig jaar, want bij de meeste namen kan ik mij geen voorstelling maken; ik heb ook per persoon niet meer dan een paar gegevens kunnen vinden. Wie mij wel levendig voor de geest staat is mijn grootmoeder, de vrouw om wie heel het huishouden draaide, voor wie er gelopen werd, gehaald en gebracht, gekookt en gezorgd. Ze was voor een klein kind een nogal intimiderende dame; toch heb

ik altijd van haar gehouden en ik heb genoten van de beschermde, sfeervolle omgeving van haar huis, van haar goede smaak en aangenaam verweerde levensstijl, zo ver weg van het alledaagse. Tegelijk heeft haar leven mij doordrongen van het nut van moeten werken. Ik zag, toen ik ouder werd, een intelligente en geestige vrouw die geplaagd werd door zware buien van melancholie, vaak in zichzelf opgesloten en daardoor zonder oog voor de moeilijkheden van andere mensen. Had ze maar eens flink de handen uit de mouwen moeten steken, was er maar vaker een beroep op haar gedaan, had ze maar dagelijks voor haar bestaan moeten vechten, ze was een flinker, vrolijker en aardiger vrouw geworden, daarvan ben ik nog steeds overtuigd.

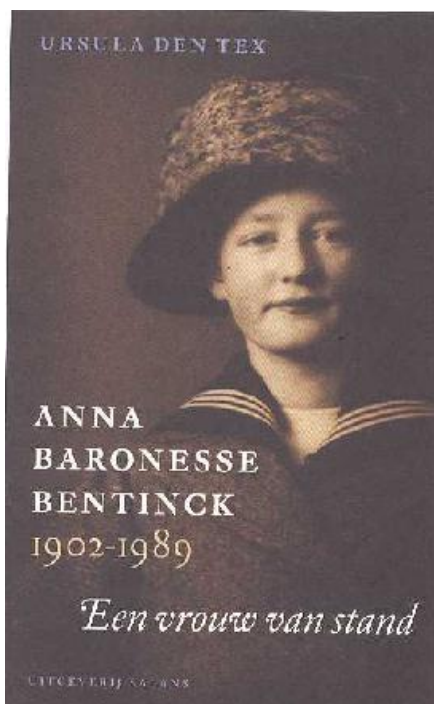
Het personeel dat de Bentincks bediende is altijd op de achtergrond gebleven; dat was ook de plaats van personeel volgens de opvattingen van vroeger. Het had liefst onzichtbaar moeten zijn, het mooiste zou zijn als de aristocratische huishouding geruisloos door elfjes en kabouters kon worden gevoerd. Zoals ik als logee op Schoonheten `s ochtends mijn schoenen voor de slaapkamerdeur vond, zo glimmend gepoetst dat ze als nieuw leken terwijl ik ze toch des avonds tevoren vies en verformfaaid buiten had gezet. Het is dat ik weet dat Gerrit Steen weer zijn werk had gedaan.

Door zijn personeel is de familie Bentinck wel verbonden met zijn omgeving en met de streekgeschiedenis. Lezers die in de omgeving van Schoonheten wonen of hebben gewoond kunnen zich vast meer voorstellen bij de namen die ik zo droog opsom, of weten wie er ten onrechte vergeten is, of waar ik in de fout ben gegaan. Dat wil ik graag horen, er kan altijd een vervolg op deze geschiedenis geschreven worden.

Aanraders voor wie meer wil lezen: Alles over huisvrouw en dienstponeel in het heel leesbare proefschrift van Jannie Poelstra *Luiden van een andere beweging. Huishoudelijke arbeid in Nederland 1840- 1920* Amsterdam. En verder:: Barbara Henkes *Heimat in Holland, Duitse dienstmeisjes 1920-1950* Amsterdam 1995. En Greddy Huisman *Tussen salon en souterrain. Gouvernantes in Nederland* Den Haag, 2000

Een aanrader om te bezoeken voor wie een vakantie in Noord -Wales of westelijk Engeland doorbrengt is het *stately home* Erdigg bij Clwyd, niet ver van Whitchurch in Shropshire dat eigendom is van de National Trust. De sociale geschiedenis van een aristocratische buitenplaats is hier vastgelegd zoals nergens anders. Hier hebben de eigenaars vanaf het einde van de achttiende tot in de twintigste eeuw hun personeelsleden laten portretteren, op een schilderij of fotografisch. Ook werkvertrekken en woonkamers van het personeel zijn in oude staat bewaard gebleven.

Voorjaar 2003 verschijnt bij uitgeverij Balans:

**ANNA
BARONESSE
BENTINCK**

1902 -1989

Een vrouw van stand

De geschiedenis van Anneke Bentinck, samengesteld op basis van haar nagelaten geschriften en andere familiepapieren, en aangevuld door haar dochter Ursula den Tex.

Donateurs van de Stichting Archiveriaat Bentinck-Schoonheten hebben er in de Nieuwsbrief al eerder fragmenten van kunnen lezen, zoals het verhaal over de Engelse krijgsgevangenen op Schoonheten.

EVEN VOORSTELLEN.

In deze rubriek willen wij u nader laten kennis maken met bestuursleden van de Stichting Archivariaat. De aanleiding voor deze rubriek is de toetreding van twee nieuwe leden; Drs. Bert Loper als opvolger van Drs. Jan Folkerts en Willem baron Bentinck van Schoonheten, die na het besluit van het Stichtingsbestuur om iemand te benoemen met kwaliteiten op het terrein van PublicRelations en werving, is gevraagd om het bestuur te komen versterken. Het spits mag worden afgebeten door Willem (Pim) baron Bentinck van Schoonheten.

Ik ben op 24 februari 1940 geboren in Bandoeng, voormalig Nederlands Indië. Mijn vader was daar werkzaam als administrateur bij de Cultuur Maatschappij Nja Lindoeng. Twee en halve maand na mijn geboorte brak in Nederland de oorlog uit. De gevolgen van deze ellendige oorlog werden voor ons duidelijk merkbaar in augustus / september van 1942. Mijn vader werd gearresteerd en geïnterneerd in het kamp Tjimahi in de buurt van Bandoeng en mijn moeder, 22 jaar oud en niet bang uitgevallen, verborg in haar woning Engelse en Australische piloten. Dat laatste zou voor ons allen vervelende gevolgen hebben. Het inlands personeel bleek niet geheel betrouwbaar en heeft mijn moeder aan de Japanners verraden. Zij werd opgepakt en opgesloten in de Boeloe gevangenis. Mijn zuster Karin, net vijf maanden oud, en ik werden elk aan een andere buurvrouw meegegeven die gedurende de hele oorlog voor ons gezorgd heeft. Deze voor mij “vreemde” vrouw moest ik moeder noemen omdat wezen en alleenstaande kinderen ook werden opgepakt.

Na het einde van de oorlog in Indië, dat zal ook iets later zijn geweest dan dat in Nederland de oorlog was afgelopen, 1946 denk ik, is het gezin weer herenigd en zijn wij naar Holland vertrokken. Van Bandoeng voeren wij met het troepenschip “Slooterdijk” van de Holland Amerika Lijn via het Suezkanaal naar Nederland. Tijdens deze reis heb ik mijn been gebroken. Het was gebruikelijk dat bij het passeren van de Evenaar het zogenaamde Neptunusfeest werd gevierd. Tijdens een spelletje sjoelen met zwemvesten op het natte dek ben ik door zo’n zwemvest geraakt. Ik ben komen te vallen, met gevolg een gebroken been. Ik had ook helemaal niets aan te zetten. Broos, mager en ondervoed, een “Biafra” kindje zou je kunnen zeggen. In Suez moesten mijn moeder, mijn zuster en ik vanwege mijn ongemak overstappen op het hospitaalschip de “Oranje”, mijn vader achterlatend op de “Slooterdijk”. In Nederland aangekomen hebben wij onderdak gekregen in Beverwijk bij de familie Royaards, oom Willem, die aldaar een huisartsenpraktijk had en tante Claudine. Een jaar hebben wij bij oom Willem en tante Claudine gewoond met een onderbreking van 3 maanden die wij hebben doorgebracht in Zwitserland. Dit was een vakantie die ons werd aangeboden door de Nederlandse regering om weer op krachten te komen.

Na dit verblijf zijn mijn ouders zijn weer naar Indië vertrokken en ik ben in Beverwijk naar de Groene Kikkerschool gegaan, een school voor lageronderwijs. Na een jaar ben ik mijn ouders gevolgd en eveneens per boot vertrokken naar Nederlands Indië. Mijn vader had inmiddels een baan als administrateur gevonden op de thee-onderneming Tjikembang, Preanger Regentschappen op West-Java. Wederom werd het onveilig. Soekarno kreeg steeds meer invloed en volgelingen. In 1949 zijn mijn zusje en ik uit voorzorg weer naar Nederland vertrokken. Weer wat later is mijn moeder ook naar Nederland gekomen. Mijn vader is gebleven totdat ook voor hem de grond te heet onder de voeten werd. Zijn vertrek moest hals over kop geschieden. Hij kreeg een telefoontje van een collega van Oom Ole Bentinck, die werkzaam was op de administratie de N.V Tjidamar Cultuur Mij. Oom Ole was juist gearresteerd en mijn vader kreeg het advies direct zijn biezen te pakken om te voorkomen dat hem hetzelfde zou overkomen. Totaal berooid, met achterlating van alles wat hij had, is hij in Batavia op de boot gestapt en naar Nederland vertrokken. In de tussen liggende tijd ben ik samen met mijn zuster Karin ondergebracht in het kindertehuis Statum te Soest. Hier hebben wij 2 jaar doorgebracht.

Na terugkeer van vader waren wij als gezin weer bij elkaar en zijn naar Coevorden vertrokken, alwaar mijn vader een baan kreeg als directeur van een machinefabriek die door de heer Munck Keyzer, directeur/eigenaar van een strokartonfabriek aldaar nieuw was opgezet. Voor mij was de periode in Coevorden de gelukkigste periode in mijn jeugd. Wij kwamen te wonen in het “Noorse Blokhuis” aan de rand van het

Stadspark. Hier heb ik de natuur leren kennen en waarderen, naar hartelust buiten kunnen spelen, kunnen vissen in de vijver van het stadspark of kievitseieren zoeken samen met mijn vader. Vanuit Coevorden maakten we familiebezoekjes en kwamen o.a. op Schoonheten en op Beerse.

Helaas is deze baan voor mijn vader geen succes geworden. Hij kon maar moeilijk wennen aan de Nederlandse regelgeving, toen al, en de daarbij behorende bedrijfscultuur.

Van rechts naar links Pim, Charlotte en Wolter Bentinck, geportretteerd in 1999.

Na een driejarig verblijf in Coevorden vertrokken we naar Den Haag en zijn gaan wonen aan de Bachmanstraat. Hier heeft mijn vader na verschillende baantjes uiteindelijk zijn draai gevonden als public relations officer bij Caltex Petroleum Mij. N.V. Mijn middelbareschoolloopbaan verliep net zo rommelig als mijn lagere schoolperiode. Via het Haags Lyceum, 1,5 jaar op de HBS in Ter Apel, de Mulo in Den Haag en 1 jaar op de Vrije School te Haarlem ben ik uiteindelijk terechtgekomen op de Biologisch Dynamische School (Antroposofische landbouwschool) “de Warmonder Hof” te Warmond. Veel resultaat in de vorm van een diploma heeft het mij niet opgeleverd.

De militaire dienst riep. Discipline werd een belangrijk item. Mijn drilsergeant heeft mij heeeeeel duidelijk uitgelegd dat links ook links is en dat rechts rechts is. Nadat ik dat goed had begrepen mocht ik naar de officiersopleiding. (S.R.O.I) Deze heb ik gevolgd op de kazerne Jan van Schaffelaar te Ermelo. Na deze opleiding ben ik gegaan naar Rosendaal en afgezwaid als reserve luitenant bij het Korps Commando troepen.

Omdat ik geen diploma's bezat, dacht ik dat het verstandig zou zijn naar Amerika te gaan. In november van 1964 kwam ik daar aan. De start was geen plezierige. Bij aankomst kreeg ik het bericht van het plotselinge overlijden van mijn vader, momenten die je een heel leven bijblijven. Tien jaar heb ik daar gewoond en bij verschillende bedrijven gewerkt. Tenslotte heb ik met wat mensen een filmproductiebedrijf opgezet, dat zich specialiseerde in reclame- en bedrijfsfilms. In 1976 ben ik weer in Nederland teruggekomen en heb weer een filmproductie maatschappij opgezet. Veel filmpjes op de buis of in de bioscoop heb ik geproduceerd. In 1979 ben ik met Charlotte Coldewey getrouwd, de jongste dochter van Jan Coldewey die heel lang de reeënjacht heeft gepacht op Schoonheten. Ons huwelijksdiner heeft op Schoonheten plaatsgevonden en als symbool van deze heugelijke dag is er op het erf van Schoonheten de cypres gepland die nu nog fier op de noord-westhoek binnen de gracht staat. In 1980 is onze zoon Wolter Jan Rudolph geboren, vernoemd naar mijn vader, schoonvader en oom Rolph.

Mijn vader heeft me wel verteld dat ik stamhouder (van de Nederlandse tak) van de familie ben maar heeft me verder weinig meegegeven over de familiegeschiedenis. Door de jaren heen is bij mij voor deze geschiedenis een grote interesse ontstaan, maar ook een besef dat ik als “stamvader” het stokje moet doorgeven

aan mijn zoon. Één van de evenementen die ik in dat licht, in het William en Maryjaar, heb georganiseerd was een grote Bentinckreünie met de Engelse en Nederlandse takken van de familie. Met veel hulp van Wim Hoogeland is dat een geweldig evenement geworden. Ook door zijn inzet is mijn interesse voor de familiegeschiedenis gegroeid.

Mijn actieve loopbaan in het filmvak heb ik 3 jaar geleden afgesloten en ik kreeg toen de kans om met een van mijn hobby's iets spannends te ondernemen. Oude auto's. Met mijn Railton uit 1936 heb ik meegedaan aan een klassieke autorally met als startpunt Peking en na zes weken afzien de finish in Parijs. Een geweldig avontuur om nooit te vergeten. Nu heb ik een nieuwe uitdaging en dat is het creëren van een tuin bij ons huisje in Frankrijk, ook een avontuur.

KASTEEL AMERONGEN IN ZWAAR WEER.

Het bestuur van de Stichting Kasteel Amerongen wil gebruik maken van de statutaire mogelijkheid het Kasteel in eigendom over te dragen aan de staat der Nederlanden.

Het bestuur wil op deze wijze het behoud van het Kasteel Museum Amerongen veilig stellen. Het besluit is genomen na nauwgezet overleg met externe adviseurs en vertegenwoordigers van de overheid.

Kasteel Amerongen, eetzaal. Ansichtkaart collectie W.Hoogeland.

Het bestuur van dit Bentinck huis is van oordeel dat zij tot dit besluit is gedwongen omdat het de stichting in feite vanaf haar oprichting in 1977 heeft ontbroken aan voldoende financiële middelen om alle noodzakelijke grootschalige conserverende- en restauratiewerkzaamheden te laten uitvoeren. Ondanks de weinige rooskleurige financiële situatie in de afgelopen decennia konden met behulp van Rijk, Provincie, fondsen, sponsoren en door

een grote zelfwerkzaamheid van de leden van de Stichting Vrienden van Kasteel Amerongen, zoveel inkomsten worden gegenereerd, dat een aantal restauraties konden worden uitgevoerd.

De zaak kwam dit jaar in een stroomversnelling nadat in het begin van 2002 de Brandweer vanwege de slechte brandveiligheid op het Kasteel geen gebruiksvergunning wilde afgeven en het kasteel voor het publiek moest worden gesloten. Daardoor liep het Kasteel inkomsten mis, die voor de exploitatie essentieel zijn. En als de exploitatie niet in orde is, komt het Kasteel ook niet in aanmerking voor subsidies. Tevens kwamen er ook allerlei bouwkundige gebreken aan het licht. Gevreesd wordt dat het Kasteel aan het verzakken is. Tenslotte bleek ook de collectie in een zeer slechte staat te verkeren en is restauratie geboden. Naar het oordeel van het Stichtingsbestuur is het duidelijk dat er maar één verantwoorde oplossing is n.l. een grootschalige restauratie van het gehele complex.

De totale kosten van deze mega operatie zijn geschat op 25 miljoen Euro met een verwachte restauratieduur van 5 jaar. Deze investering lijkt veel, maar is in rijkstermen en verspreid over een aantal jaren niet onoverkomelijk.

Het bestuur is tot de conclusie gekomen dat de Stichting beslist niet in staat zal zijn de eigen bijdrage (30% van de te investeren bedragen) die bij de rijkssubsidiëring van dergelijke projecten hoort, zelfstandig op te brengen

Kasteel Amerongen, gobelinkamer. Ansichtkaart collectie W.Hoogeland.

en heeft daarom besloten tot opheffing van de stichting over te gaan. De statuten kennen de bepaling waarin staat dat het besluit tot ontbinding pas geëffectueerd kan worden op het moment dat de staatssecretaris zijn goedkeuring aan het besluit heeft gegeven.

Daarom heeft het bestuur haar besluit en daarmee het toekomstige lot van Kasteel Amerongen in handen van de staatssecretaris gelegd.

Het bestuur hoopt dat met deze daad een nieuwe situatie ontstaat, waarin in goed overleg met alle betrokkenen constructieve oplossingen voor de toekomst worden gevonden.

Naar verwachting zullen na de winterstop in het voorjaar van 2003 de tuin en de bijgebouwen, zoals gebruikelijk weer toegankelijk zijn voor het publiek.
